

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. VI. Pars tertia Regulæ Haunoldi applicatur peccatis mortalibus non redundantibus in Deum, nec cedentibus in nocumentum grave generis humani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

§. VI.

Pars tertia Regulae Haunoldi applicatur peccatis mortalibus non redundantibus in DEUM, nec cedentibus in nocumentum grave generis humani.

723. **A**mplissimam hic §. suppeditat materiam de cæteris peccatis ex genere suo mortalibus, in quibus divinis perfectionibus nihil demitur, nec additur, neque ex illis imminet notabile damnum generi humano, uti imminet ex delectatione carnali, sive venerea. De hujusmodi ergo mortalibus inquirimus, an admittant parvitatem materiae liberantem à mortali: juxta ordinem præceptorum Decalogi expediam casus, quibus præmittam ea, quæ concernunt virtutes Theologicas, ac virtutem Religionis.

An leviter possit peccari contra virtutes Theologicas ob materiae exiguitatem.

Respondeo negativè, nam hæresis opposita fidei, desperatio per defectum, & præsumptio per excessum spei per num. 690. odium DEI Charitati divinæ non patitur materiae parvitatem juxta num. 718.

Dixi Charitati divinæ, quia odium inimicitiae, seu malevolentiae contrarium charitati proximi posse transire in veniale est indubitatum, ut si proxi-

mo optes malum leve, aut de hoc gaudas.

An Religionis virtus sit capax levitatis materiae.

724. **C**ontra hanc pugnant superstitio, divinatio, & vana observantia, quibus hic nihil addo præter asserta num. 720.

De blasphemijs vide num. 616. vers. Inf. 2. juncto num. 267. & à num. 272. ad num. 274

Perjurium in juramento assertorio esse in materia etiam levissima mortale, uti etiam contra juramentum promissorium, si absit animus implendi promissum, constat ex num. 717. materia enim juramenti promissorii, in cujus testem promittens jure jurando DEUM invocat, est præsens voluntas implendi promissum, secùs veritas, aut falsitas executionis rei promissæ, quæ cum sit divisibilis non impletio in parva quantitate probabilius non est mortalis, ut dixi cit. loco.

Hinc deduco cum Sanch. Lib. 3. Mor. c. 4. num. 13. Laym. Lib. 4. tr. 4. c. 14. num. 6. contra Cajet. Valent. Less.

Leſſ.) leviter delinquere contra Religionem, ſi pater contra juramentum filium reum non caſtiger, Petrus non accedat convivium, cui ſe interfuturum juravit, quia eſt materiæ parvitas, in cuius veritatem non invocatur DEUS ut teſtis.

725. Quæres ulterius primo an mercatores jurantes *tanti, aut pluris ſibi conſtare merces*, ſi re ipſa eos tanti non emerint, graviter ſint ſacrilegi, ac perjuri? ubi advertendum à confellario, rudes ſapè confundere Germanica iſta verba *Schwören / Schelten / Fluchen*. Id eſt jurare, blaſphemare, & malediceſe, ſeu imprecari. Ut ergo intelligat, an juraverint, rogandi ſunt primò, quibus ſint verbis, ſi comperiat, fuiſſe juratoria, rogandi ſunt ſecundò, an intenderint Deum vocare in teſtem, cum ſine hac intentione nequeat eſſe juramentum. Si affirmant, rogandi ſunt tertio, an verum, vel falſum jurarint, ſi falſum, nequit eos à mortali liberare materiæ parvitas *ex num. 716. in fin.*

Reſpondeo nunc ad quaſtionem cum Sporer *p. 1. in Decal. tr. 1. c. 5. num. 23. in fin.* eos plerùmque re ipſa non pejerare, niſi erroneè verborum ſenſum judicaverint falſum, quia verba illa capacia ſunt in mercatoribus veri ſenſûs, eſt enim ipſi pro mercibus tantam pecuniam non dederint, verè tamen tanti communiter conſtant aſtimato ſimul labore, periculo, &c. ideo de hoc pretio ſubintelligendo debent inſtrui, niſi præcligant deponere conſuetudinem jurandi.

726. Quæres ſecundò an in voto poſſit eſſe violatio levis titulo parvitat.

Sporer de hac quaſtione agens *num. 30. verſ. qui vovit*, præmittit hanc Regulam generalem: *Cujusvis eorius, niſi hoc ſit exiguum, pars tertia, vel quarta eſt notabilis, minor verò, quàm ſit quarta, eſt levis, & ideo peccatum mortale eo caſu ratione parvitat ſit veniale, niſi ejuſmodi pars minor quartâ ſecundum ſe ſit notabilis, aut multum conduçens fini legis.* Reſpondeo affirmative ex communi conſenſu, cum non appareat cauſa infidelitatem in re modica damnandi mortalis.

Sequitur primò contra votum recitandi coronam ſex decadum omittentem duas non peccare mortaliter, eſt enim duæ decades ſint pars tertia, proinde notabilis reſpectu integræ coronæ, hæc tamen eſt totum exiguum, nec recitatio duarum decadum notabiliter promovet cultum divinum, ideo illarum omiſſio reputanda eſt modica *Tamb. Lib. 1. Decal. c. 1. §. 3. num. 21.* apud Sporer *num. 30. verſ. qui vovit.* Confirmatur ſequela ex communi ſenſu, quod omiſſio partis tertiæ Horæ minoris non ſit mortalis.

Sequitur ſecundò voventem in cauſas pias terna millia aureorum, negligentem dare tres aureos non incurtere, niſi culpam levem, quia reſpectu ſummæ totius eſt pars longè minor quarta. eſto ſecundum ſe ſit notabilis: Econtrà retinentem quinquaginta peccare mortaliter, eò quod eſt relatè ad totum ſint pars exigua, ſumpta tamen ſecundum ſe ſunt quid notabile, ac multum ſublevare poſſunt

possunt pauperes, aut alias pias causas juvare.

727. Sequitur tertio, quod votum abstinendi à vino certo tempore admittat materiæ parvitatem, cum enim sit lex quædam privata, ejus obligatio est interpretanda sicut Ecclesiastica lex per *num. 215.* hæc autem non excludit parvitatem: quoad tempus tamen, intra quod obligat, excludit materiæ parvitatem, quæcunque enim intra illud notabilis violatio ejus est mortalis, habet enim se quoad hoc sicut præceptum negativum non edendi carnes cujus transgressio omni tempore est lethalis.

Dubium est de quantitate vini, quæ exhausta non reputanda sit notabilis. Respondeo cum utentibus moderatè vino pro prandio sufficiat mediæ mensuræ, pars quarta, aut tertia mediæ mensuræ non superat levitatem, *Sanch. lib. 4. Mor. cap. 12. num. 21.* apud *Sporer num. 30. vers. Qui vovit.* Idem dic de Jramento non bibendi.

Sequitur quarto, votum, aut jurementum non ludendi admittere parvitatem à lethali excusantem, hæc autem definiti non potest sine respectu finis intenti: si hic fuit cavere jacturam temporis, lusus modici temporis erit venialis; si finis fuit privatio oblectationis ex ludo, seu mortificatio, aut ne fiat jactura gravis temporalium, leviter peccat modice ludens, modicus enim lusus imò etiam longus, dum pro modico luditur, nequit notabiliter nocere rei temporali, nec ejus intermissio causare magnam mortificationem; si finis est declinatio rixarum, discordiarum, blasphemiarum, quoties ludit cum periculo proximo alicujus

ex præfatis, peccat graviter, secus seculo proximo periculo, sequela est *Sanch. lib. 3. Decal. c. 18. n. 1. & 3.*

Sequitur quinto, cum votum instar legis obliget, sit, ut vovens nequeat se sub mortali obstringere ad rem levem e.g. ad dicendum, *duo Pater, & Ave,* *Sporer num. 37.*

728. Quæres tertio, an in Sacrilegio sit agnoscenda parvitas materiæ. Nominè Sacrilegij intelligitur violatio personæ Sacræ, aut loci sacri, aut rei sacre. Respondeo affirmative ex consensu omnium, bonum enim sacreitatis est divisibile, majus, & minus pro ratione materiæ, hæc autem potest esse parva, ut patet in percussione levi personæ sacre, furtum rei modicæ sacre, aut ex loco sacro. Regulam, ex qua possit discerni, quando Sacrilegium non excedat levitatem culpæ, ponit *Sporer num. 24. Vers. In Sacrilegij istam: quoties materia levis, vel venialis esset contra aliam virtutem v.g. justitiam, certe etiam contra Religionem culpam levem excedere non debet.* Unde furtum modicum rei sacre, aut ex loco sacro est solum duplex peccatum veniale: unum contra justitiam, alterum contra Religionem; similiter actus veniales contra castitatem exerciti à persona sacra, aut circa sacram personam leviter opponuntur Religioni.

Huc revocat irreverentiam in abusu levi sententiarum ex Sacra Scriptura, quæ adhibentur ad facætiæ, aut joci causa: item jocosa quædam dicitia de Sanctis quibusdam, ut homines sunt: hancque irreverentiam vocat Sacrilegium vocale. Reliqua de Sacrilegio fuse disputata sunt de

de circumstantia à num. 633. ad 639. Plura sunt contra virtutem Religionis circa auditionem, aut celebrationem missæ, recitationem Horarum Canonicarum, de quibus infra.

De materia levitate circa primum, & secundum præceptum Decalogi remissive.

729. **C**ontra præceptum primum sunt superstitiones, de quibus n. 718. Contra secundum sunt primo blasphemix: de his sufficiunt dicta n. 616. 267, & à n. 272. ad 274.

Secundò, sunt perjurya in juramento, & Sacrilegia contra votum in quibus utrum dabilis sit materia venialis patet sufficienter à num. 718. usque ad numerum præsentem.

An actus contra tertium præceptum Decalogi veniales possint admitti? ubi incidenter de oratorijs privatis, ac horum clausulis, missis, operibus servilibus ac jejunijs.

730. **A**D hoc præceptum revocantur auditio, & celebratio missæ, abstinentia à servilibus operibus, jejunia festis prævia, de quibus pauca delibanda sunt.

Quæres primo, an in auditione præcepta missæ detur parvitas materiæ, & quænam illa. Respondeo dari indubitate, quænam autem censenda sit levis, regula melior dari vix potest præter assignatam n. 726.

Ex hac colligo in sequentibus actionibus, aut omissionibus culpam esse levem contra præceptum Missæ, voluntarie distrahi, aut confabulari modico tempore, si quis veniat ad Epistolam, aut saltem ad Evangelium, secus si hoc omitat usque ad initium offertorij Sporer p. 1. Decal. tract. 1. c. 5. num. 30. §. 2. in ferijs. cum Navar. & Soarez: non de sunt ampliantes ad omissionem etiam Evangelij, quos probabiliter sentire fatentur citati, Bonacin, Sporer, Laym. lib. 4. tract. 7. c. 3. nu. 3. ita scribens: duriusculum videri, si hominem, qui circa offertorium ad missam accessit, peccati mortalis damnemus, quod reliqua neglexerit secluso contemptu, quando, quæ principalia sunt in missa, attente audivit.

Qui se vestiens audiret missam ad eam attendens satisfactorum præcepto, non tamen liberandum à veniali tradit Mendo in Epitome Opinion. V. Missa num. 1. ubi ut certum addit non satisfieri ab eo, qui omittit unam ex tribus partibus Sacrificij, nempe oblationis, consecrationis, aut consumptionis: deinde num. 3. cum Card. Lugo, & alijs liberat à parte audiendæ missæ illum, qui nequit adesse saltem ab Evangelio dans rationem, quod ex intentione legislatoris sit præcepta integra Missa, quam si audire non potest, deobligatur à parte, huic opinioni utique contrariatur cit. Laym.

Utrum consecratio sit materia parva. proinde hanc negligens, dummodo partes reliquas audiat, impleat præceptum, atque leviter solum peccet, duplex est opinio apud Rosmer de Actib. Hum an.

fol. mihi 97. affirmans, & negans, ipse iudicat utramque probabilem, quia inquit est sub lite positum, utrum essentia sacrificij consistat in consecratione, aut communionem, subscriberem, & ego, si probabile sit consecrationem non esse essentialem, quod valde dubito. Interim patet non certum, ut putabat Mendo illum non satisfacere, qui omittit unam ex tribus partibus.

Voluntarie distractum in partibus principalibus missæ, cū iudicet cit. Rosmer satisfactorum præcepto, rejeta enim adest reverenter sacrificio non minus, quam Sacerdos voluntariè distractus consecrans validè consecrat, unde videtur concedere sic distractum non fore reum, nisi culpæ levis, quod non approbo, sicut probabilior opinio reprobatur recitantem Horas Canonicas cum voluntaria distractione per totum, aut in parte notabili non contrahere reatum mortalem.

Video tamen discrimen, quod præceptum Missæ poscat solum moralem præsentiam, quæ stare videtur cum mente distracta, secus devota oratio.

Demum admitto, quod ommissio ultimæ partis Missæ à communionem exclusivè non excedat levitatem cit. Sporer; secus per notabilem Missæ partem oculos distrahens, Mendo *nn. 1.*

731. Quares secundo, an in missæ celebratione sit condenda materiæ parvitas, & in quibus? plurima sunt quæ hæc quæstio complectitur. Primo, quoties Sacerdos quis in anno celebrare debeat. Secundo an possit licitè celebrare tribus ultimis diebus Hebdomadæ majoris.

Tertio, quodnam tempus, aut locus Missæ. Quarto, an sine ministro.

Respond. ad quæstionem generalem affirmativam esse certam, uti patebit ad quæstia ejusdem particularia.

Respondeo ad primum, non Parochus ter, aut quater celebrans quovis anni tempore excusatur à peccato gravi Lugo. Vasq. Mendo *V. Missa num. 9.* ubi nunquam celebrantem damnat peccati mortalis, quia suum munus in re gravi non implet; à tanto reatu, dummodo in Paschate more Laicorum communicet illum liberant apud Amic. *trabl. 7. D. 33. num. 287.* Alens. Bonavent. Palat. Cajet. *in 3. p. quæst. 82. a. 10. qui tamen Comment. in impressione Rom. expunctus est jussu Pij V.* Horum opinio juxta S. Th. *cit. art.* est irrationabilis, & efficaciter reprobatur ex Trid. *Sess. 22. c. 1. dicente, quod Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præceperit per hæc verba: hoc facite in meam commemorationem.* Est ergo divinum præceptum aliquando Sacrificandi.

Respondeo ad secundum negative die Parasceves citra lethale ob universalem consuetudinem, quæ videtur habere vim legis, cum fideles non obligentur audire missam, esto sit dies festus. *Congr. Rituum 1622. 9. Febr.* ut cum nulla extet prohibitio pro feria quinta, fas est dicere privatas missas, quas etiam posse legi die Sabbati est longe verior opinio contra Vasq. falso supponentem, quod Missa, quæ nunc per anticipationem dicitur ante meridiem, olim dicebatur post mediam noctem, constat enim ex ordine Romano scripto tempore Caroli Magni, quod
die

die Sabbato post solis occasum apparente primâ stellâ legabatur.

732. Respondeo ad tertium, quoad Tempus juxta morem Ecclesiæ possunt dici missæ ab aurora usque ad meridiem, secus ante, aut post secluso privilegio (quale habent Religiosi pro hora una ante auroram) aut legitimâ consuetudine, vi cujus teste Mendo *Verb. Missæ n. 13.* in Ecclesijs plurium locorum celebratur una hora post, imò etiam serius in Curia Madritensi. Ibidem non culpatur, qui missam finit sub initium auroræ, quæ diversis anni partibus est proximior, aut remotior ab ortu solis, sic Mense Junio præcedit binis horis, & quadrante. Mense autem Martio horâ unâ cum quadrante. Unde Mense Junio Missâ dici potest horâ secundâ, siquidem tunc sol oritur horâ quartâ. Proinde Religiosis erit licitum legere horâ primâ post mediam noctem, nam vi Privilegij possunt unâ hora ante auroram celebrare. Certe probabile est non esse culpam saltem gravem. Missam finire ante primam, pomeridianam nam apud P. Rosmer *est. fol. mibi 99. vers. an vero &c.* non improbantem diversimode sentiunt Doctores: qui dam volunt posse celebrari post meridiem à tertia horæ parte, alij mediâ primâ, alij tribus quadrantibus, Laym. indulget die Festo itineranti impedito Lectionem Missæ unâ horâ post meridiem, approbat etiam Mendo. Religiosi ex Privilegijs possunt celebrare usque ad tertiam pomeridianam. Adde ex cit. Mendo Episcopum ex justa causa posse dispensare, ut Missâ inchoetur post meridiem. Ne quis moriatur absque viatico, potest missa legi post mediam noctem cit. Rosmer, Lug. *de Euch. D. 20. S. 1. num. 26.* Laym.

733. Respondeo secundo ad tertium, quo ad locum missæ hanc licite sine mortali legi non posse, nisi in Ecclesia consecrata aut benedicta, aut saltem ab Episcopo deputata, aut in oratorio privato similiter autoritate Episcopi pro celebratione destinato, & habeatur Breve Apostolicum concedens licentiam celebrandi in eo, non solet autem concedi nisi pro die Missæ unica, nec hæc pro Festis solennioribus quales sunt dies Natalis Domini, Epiphaniæ, dies prima Paschatis & Pentecostes, Apost. Petri & Pauli, Annuntiata, & Assumptæ Virg. & SS. Omnium.

Oratoria Religiosorum intra eorum domos, aut in villis non sunt privata, uti nec oratoria erecta in carceribus, ac Xenodochijs pro incarceratis, ac infirmis Mendo *num. 19.* & ideo possunt etiam alij Sacerdotes in ijs celebrare citra approbationem Ordinarij, Mendo *Verb. Oratorium num. 2. ex Pontificum privilegij:* è contra exprimit *num. 6.* peccare mortiferè celebrantem in oratorio privato post unam in eo celebratam Missam, participareque culpam, qui eum ad celebrandum inducit, nisi absque fraude dominus non interfuit primæ, tunc enim potest dici secundâ, ut ipse eam audiat ex Quintanad. *tract. 7. sing. 32. num. 6. Gobat.*

Et juxta praxim, pergunt Mendo, si in ea domo moriatur quis nobilis, potest Episcopus dare licentiam ad corpus præsens celebrandi in eo plures missas, ac erigendi plura altaria ad plures celebrandas Missas.

734. Habens pro oratorio privilegium non tenetur eo uti, si non potest domo

domo exire, nisi aliquis gratis velit in eo celebrare. Mendo *num.* 6. ex Gobat *Theolog. Experim. tr.* 3. n. 255.

Et si in brevi inserta sit hæc clausula: *Missam posse celebrari in tua, & familia tue presentia*, si Dominus absit potest celebrari coram familia, nam particula *Et*, hic, ut alibi sæpe non copulative, sed disjunctive sumitur, Mendo *num.* 14. ex Dian. *p.* 9. *tr.* 1. *Resol.* 2. Pal. Gobat, si dictæ clausulæ sit adjectum: & *hospitum*, advenæ, aut se invitantes, ut audiant sacrum, cum suis famulis satisfaciunt præcepto Ecclesiæ de Missa audienda: at si breve restringat ad eum solum, cui conceditur, ac famulum unum ibi pro necessarijs assistentem, reliqui etiam filij non satisfaciunt ibi audiendo Missam, Mendo *nu.* 15. ex Tamb. *de Sacrif. Lib.* 1. *c.* 4. *num.* 33. Gobat.

Oratorium debet esse tribus muris cinctum, ad ingressum sufficit tapete tegi, Episcopus aut ejus Vicarius potest delegare cuivis, ut visitet, & approbet decentiam Oratorij, non potest in eo dari Campana, nec ad id ingressus publicus, Mendo *num.* 10.

Clausula hæc: *si in eadem domo non sit alia licentia celebrandi*, non impedit tibi concessam, quando ob domus amplitudinem pars, quam inhabitas, censetur moraliter domus distincta ab ea, quam Dominus diversus inhabitat, uterque enim potest habere oratorium, Mendo *n.* 16.

735. Quæres tertio an Rubricæ Missalis patiantur materiæ parvitatem in cæremonijs, aliisque præcedentibus, comitantibus, & consequentibus riti-

bus tum realibus, tum vocalibus, in addendo, aut omittendo.

Respondeo primò generaliter cum Fagundez *Lib.* 3. *Decal. in præcepto* 3. *num.* 3. *juncto num.* 32. Regula Missalis alias esse præceptivas, & alias directivas: præceptivæ sub mortali obligantes sunt illæ, quæ continent essentiam, aut quasi essentiam sacrificij, aut ritum magna significationis, uti est oblatio, immixcere vino modicum aquæ, fractio Hostiæ consecratæ, ac hujus particulæ in Calicem immixtio, Panis Azymus in Ecclesia latina, isque triticeus (unde non conficitur Eucharistia in pane ex parte majore non triticeo, nec in vino corrupto, secus in eo, quod incipit aclescere, aut in musto, usus tamen ejus est lethalis. S. Th. 3. *p.* 9. 82. *Art.* 4. *ad* 2. apud Mendo *verb. Missa num.* 10.) ac moraliter præsens, nempe intra aram & quidem supra benedictum corporale cum Calice collocatus (benedictio ejus, ac supra illud Hostiæ consecrandæ collocatio est graviter præcepta, uti, & pyxidibus continentis formas consecrandas, discooperitio tempore oblationis, & consecrationis, etsi non discooperita non invalidat consecrationem) hinc, qui ex oblivione pyxidem cum Hostijs consecrandis non posuit supra corporale, etsi antecederet intenderit consecrare, eas non consecrat, quia virtualis intentio se non extendit ad illas, nam ad illas virtualis intentio se non extendit, ad quas se non extendit præterita intentio formalis, sed hæc se non extendit ad easdem, quia intentio formalis fuit intentio consecrandi non solum valide, sed etiam licite, sed licite non possunt consecrari positæ

extra corporale, ergo si per errorem loco vini fuit infusa aqua, debet repeti consecratio Calicis infuso vino, & modicâ aquâ, nisi aliquid aquæ remanserit in Calice; repetitio hæc præmissâ mentali oblatione Calicis fiat incipiendo à verbis: *simili modo &c.* Sacerdos non se inclinet, sed stet in eodem situ tenens Calicem in manu dextera supra corporale, ac pronuntiatâ formâ consecrationis mox sumat species consecratas, Calicem purificet &c. An etiam sit repetenda consecratio novæ Hostiæ, Rubrica ex doctrinâ S. Thomæ affirmat, quam sequitur Mendo obligans, negat Scotus, cujus opinio est verior, ac in praxi commodior, unde Rubrica quoad hoc est de consilio, quam approbat etiam pars adversa ob vitandum scandalum.

736. Pleraque aliæ Rubricæ non sunt præcepta, atque non stringunt graviter, si una, alterave non observetur ut si omittantur orationes dicendæ, dum Sacerdos se lavat, aut vestit, aut ab Altari recedit, secus si nullam Rubricam observaret, sic enim mutaret ritum Ecclesiæ in re gravi, consequenter graviter delinqueret, quemadmodum etiam omittere notabilem partem missæ ut Evangelium, vel Epistolam Mendo *num. 28.* in Canone verbalis ritus strictius obligat, quam extra Canonem, & ideo ommissio ut sit mortalis, minor quantitas sufficit pro materia gravi, ut si negligatur contextus integrum, ac novum sensum faciens: nihilominus etiam hic conceditur materiæ parvitas, ut ommissio unius, alteriusve sancti, aut si, dum est speciale Communicantes, aut infra actionem, dicatur ordinarium.

R. P. Karch, Diss.

Item est materia levis ommissio commemorationis alicujus sancti, formandæ Crucis, genuflexionis, inclinationis, tunctionis pectoris, Gloria, Credo, In forma Consecrationis ommissionem voluntariam vocis *enim* damnat gravis peccati Mendo *num. 12.* quod mihi difficile creditu, unde Tamb. *de Missa Sacrif. lib. 2. c. 5. §. 2.* Non agnoscit nisi veniale, approbatus à Sporer *p. 1. Decal. tr. 1. c. 5. n. 24.*

737. Sine sacris vestibus citra delictum grave non potest celebrari propter viaticum dandum ægro, minùs ut populus satisfaciât Missæ præcepto, quia nec divinum præceptum obligat ad primum, minus humanum de audienda Missâ nisi legitime possit confici Sacramentum Mendo *n. 14.*

Ex sacris vestibus aliæ sunt principales, seu majores, nempe Alba, Stola, & Casula, Manipulus, Amictus & Cingulum sunt minores: sine ullis ad vitam servandam posse dici Missam, nisi cedat in contemptam Religionis asserui *n. 318.* præter ibi citatos tenet Mendo *n. 14.*

Celebrare sine Cingulo benedictio etiam citra necessitatem est materia levis, Sylvest, & alij contra Filliuc. Vasq. qui à fortiori asserunt sub gravi culpa non posse celebrari sine Manipulo, aut Stola, quorum sententiæ est standum quoad Stolam (secus quoad Manipulum P. Sennyci *in Exam. Ordinandorum p. 4. c. 3. num. 479.* seclusâ necessitate, hæc vero urgente, ut si die Festo aliqua ex his vestibus non daretur, multi excusant, nec Lugo audeat id facientem condemnare apud Rosmer cit. *fol. mibi 102.* quo casu recte monet posse Manipulo uti pro Stola,

Zzz

la,

la, aut e contra, sicut, & Stola pro Cingulo; si est fractum, utatur fragmento, si unum non sufficit, connectat, ita Gobat *Theolog. Experim. tr. 3. num. 354.* Testans se in Ecclesia seculari non semel usum tali, quia probabiliter non amittit benedictionem ex Sa *Verb. Missa n. 12.* Rubrica de colore Paramentorum, prescribens nunc hunc nunc alium est pure directiva.

Celebrare Cruce in Altari est materia levis, & ideo à culpa sufficienter excusat sola devotio celebrandi. Caret peccato celebrare cum una Candela etiam Fevecea, aut cum oleo in defectu duorum Luminarium ex cera.

Absque ministro esse illicitam celebrationem putat Mendo *num. 25.* melius tradit licere Dian, *p. 2. tr. 14. Resol. 43.* in casu necessitatis, ut ne careat sacro die Festo &c. Ministri enim necessitas est potius de consuetudine, quam de expresso jure.

Missâ post consecrationem non potest interrumpi, nisi esset inopinatè providendus in mortis periculo, tunc enim actu celebrans in defectu alterius Ministri potest ad eum excurrere, ac Sacramentis supremis munire omisso in Extr. Unct. Orationibus & solitis precibus, si confessio ultra mediam horam protrahatur, est absolvendus, etsi nondum sit integre confessus cum monitione, ut Missâ finitâ denuo vocet Confessarium ad reliqua peccata confitenda Mendo *num. 22.* ex Dian, *p. 5. tr. 5. Resol. 70.*

738. Missâ pro certis Religiosis approbatâ nequeunt dici ab alijs etiam in ipsorum Ecclesijs, Soarez *p. 3. to. 3. D. 65. S. 2.* ne quidem à Capellano Mo-

nialium, Congr. Rit. 20. Novembr. 1628. apud Mendo *n. 11.*

Non est materia levis accipere plurimas Missas stipendiatas, quibus nequit satisfieri ante longum tempus, nisi dans stipendium sciat Sacerdotem prius oneratum pluribus, quia cedit in grave dantis præjudicium, Mend. *n. 12.*

Sacerdos pluribus liberaliter promittens Missas probabiliter satisfacit unica pro omnibus Mend. *num. 32.* ex Dian. Dicastill.

Hæc opinio præsertim est admittenda ab jis, qui negant posse liberalem promissionem obligare graviter, nisi promittens intendat se obligare ex Justitia.

Religiosus solo titulo gratitudinis, & benevolentiae obstrictus celebrare pro benefactoribus, aut fundatoribus, potest Missam applicare danti stipendium, quia non accipit duplex stipendium pro Missâ eadem, cit. Mendo. Judico tamen à Religioso Societatis id praticari non posse, postquam nobis prohibitum, ne Missam Magno Gregorio sacra die 12. Martij dici solitam in gratiarum actionem possimus deinceps applicare ad intentionem P. Generalis pro ea septimana. In Altari Privilegiato pro liberandis animabus, quando eo die incidit Festum duplex de præcepto, Missâ lecta de tempore suffragatur ex declaratione Clementis IX. & X. prohibentium dici tunc Requiem.

Capellanus vi foundationis obligatus celebrare in certa Ecclesia, aut Altari non satisfacit, nisi adimpleat mentem expressam juxta plures Declarat. Card. (bis tamen, aut ter per annum alibi legendo deficit in re parva Mendo *num. 9.*) minus

nus satisfacit per Missam alibi lectam, si teneatur legere in privilegiato.

Beneficiatus oneratus Missâ quotidianâ vi fundationis omittas in ægritudine non durante ultra Mensem non tenetur supplere per alium, secus si Missâ non sit quotidiana, cit. Mendo.

Capitali percunte pro missis cessat obligatio eas dicendi, Mendo *num. 15.* quia fundator non intendit, nec potuit obligare, demum in Canone missæ, ac collectis ex Declaratione Card. nominari non potest Prælatus aut Abbas etsi in tali territorio habeat jurisdictionem quasi Episcopalem in populum, aliàs, nisi declaratio obstaret, deberet nominari, quintanad. apud Mendo *n. 8.*

739. Quæres quartò, an detur parvitas materiæ in operibus servilibus die Festo vetitis, servilibus inquam, quæ sunt universa opera Ruralia, ac Mæchanica, opera enim artium liberalium sunt licita, quibus probabiliter accensentur pingere, Tamb. *Lib. 4. Decal. c. 3. §. 1. num. 8.* contra communem extendens ad Matronas, ac Puellas pingentes in tela opere phrygio, & suadens ut fiant talia in usum pauperis Ecclesiæ, item Typographicos Characteres ordinare Laym. *Lib. 4. tr. 7. c. 7.* ampliatis ex consuetudine ad venationem, aucupium, piscationem sine magno tumultu, & labore.

Observandum hîc, quod teste Abb. *inc. 1. de Festis n. 1.* in Europa dies, intra quam debet esse feriatio à laboribus incipiat à prima media nocte Dominici, aut Festi, & duret ad dimidiam noctem alterius diei, olim autem fuit moris feriari à primis vesperis usque ad vespas

secundas Dominici aut Festi *C. omnes de ferijs:* unde ubi defacto mos hic viget ex obligatione, ibi ad adventum alterius vespere est licitum laborare, cum Festum non excedat 24. horas.

Respondeo nunc ad quæstionem affirmative, sic communis opinio contra aliquos non damnat, nisi venialis laborantem unâ horâ serviliter secluso scandalo, Soarez *to. 2. de Relig. lib. 2. de Festis c. 31.* Laym. cit. imò etiam labor non excedens duas horas non est gravis materia, Filliuc. *tr. 26. c. 11. q. 1,* Tamb. *§. 2. num. 1.* contra Pal. *tr. 9. D. unic. p. 3. num. 4.* Alij extendunt ad tres horas, aut quatuor, quos merito reprobatur Sporer *in 3. præcept. Decal. c. 4. n. 38.* qui *tr. 1. Proœmiali c. 5. num. 24.* merito permittit pauperibus præsertim ancillis, ut una, alterave hora refarciant vestes: & Mechanicis, Sartoribus, Sutoribus &c. ex quadam consuetudine die Festo citra laborem magnum præparantibus materiam pro diebus secuturis, ac barbitonsoribus unum alterumve tondentibus præsertim Rusticos,

740. Quæres ultimo, an præceptum pridie Festorum jejunandi sit capax levitatis materiæ: & quæ quantitas censenda levis contra hoc præceptum. Respondeo affirmative ad primum, ita omnes. Circa secundum est difficultas, maxime an in esu carnis sit admittenda parvitas. Est autem prius determinanda quantitas vespertinæ collationis, quam communis opinio definit parte quartâ cœnæ solidæ, quam quis ordinariè spectatâ suâ personâ, ætate, complexione, & occupatione consuevit sumere ad na-

euram sufficientiam, quæ quantitas si ascendat ad duas libras, licet sumi possunt octo uncia à quovis etiam eorum, quorum fames octo uncijs omnino extinguitur, Sporer *num. 30. §. 3. in jejunio*. Attendi debet quantitas et si cibi sint humidi, secus ad eam, quam haberent siccati, Mendo *in statera ex communi Dissert. 8. q. 1. & in Epitome opin. verb. jejunium n. 3. Laym. lib. 4. tr. 7. c. 1. num. 9.* qui vult collationem debere constare ex fructibus, aut herbis, aut parvo pisciculo, secus ut tota constet piscibus, alijs si non ad qualitatem, sed ad quantitatem attenderetur, possent sumi octo uncia ex ovis, quod improbabile esse arbitratur.

Unde *num. 8.* inquit etiam consuetudo est, ut parum panis bis cocti sumatur, quia ova, quibus hic panis conficitur, in parva quantitate parum immutant cibum, non tamen potest bis coctus panis sumi in ea quantitate, in qua unum aut duo ova immisceantur, nam cibi quantitas immutatur.

Verum cum ipse fateatur collationem esse consuetudine introductam, ubi consuetudo non attendit ad qualitatem, ibi utique non qualitas, sed quantitas consideranda est, certo germani sine scrupulo sumunt etiam solidum piscem: unde Sporer *p. 1. tr. Proœm. c. 5. n. 3. §. 3.* pronuntiat sumi posse mediam libram in qualibet qualitate ciborum esurialium.

Respondeo nunc *ad 2. quæst. ult.* quantitatem duarum unciarum non esse lethalem contra jejunium Ecclesiasticum, Mendo *num. 4.* cit. Sporer addens indubie fore reum culpæ lethalis sumentem quantitatem serotinæ collationis, aut hu-

jus dimidium circiter, sive simul, sive successive sumatur, quia notabiliter laedit finem jejunijs, secus sumptio duarum unciarum,

An etiam in esu carniarum duæ uncia censeantur materia parva contra præceptum negativum abstinendi à carnibus. De hoc cit. Sporer existimat à nullo id admitti, fatetur tamen aliquam etiam hic concedendam parvitatem, esseque nimis scrupulosos qui assignant tantam, quanta sufficit coquo ad gustandum cibum, aut dapifero Principum. Majorem permittunt Ministris ægrorum, non solum ad prægustandum, sed etiam ad excitandum eorum appetitum; demum absolvit à noxa lethali, ex mera curiositate, aut gulositate dimidium aviculæ, aut quid simile devorantem, et si præceptum, cui opponitur sit negativum, nam etiam est negativum & quidem naturale de non furando, & tamen admittit materiæ parvitatem. Verum non desunt apud Rosmer *de Aëlib. Human. folio mibi 89.* excusantes à mortali comedentes duas carnis uncias, quibus subscribit Mendo loco cit. ubi postquam dixisset juxta certo probabilem opinionem duas uncias esse parvam quantitatem, ac contra aliquos has duas uncias non debere esse carniarum, ita subdit contra istos, sed exinde probabilius est parvitatem materiæ restringendam amplius fore: nam si duplex uncia carniarum non est parvitas materiæ ad violandum graviter præceptum abstinendi à carnibus, nec duplex uncia alterius cibi erit parvitas materiæ ad violandum præceptum abstinendi à cibo ita ille. Ergo cum juxta illum sit certo probabile duas uncias esurialium ciborum esse materiam levem.

levem, legitime sequitur juxta eundem etiam duas carnis uncias esse parvam materiam.

Citra lethale potest collatio sumi tempore prandij, & pranderi in nocte, imò caret omni culpa hæc inversio ex causa, quia non est mutatio substantiæ, sed modi Mendo *num. 7.* Hanc tamen inversionem negat posse fieri in Vigilia Natalis Domini, quia consuetudo permittit illâ nocte serotinam collationem pinguiorem octo uncijs, quæ consuetudo cum sit introducta ob festi solennitatem, quæ incipit à vespere, non ad prandium, hujus tempore non potest illa die sumi.

Plures parvitates materiæ successivè sumptæ coalescunt in unum, unde parvitas illa, quæ prioribus addita conficit materiam gravem, transit in hanc, Mendo *Verb. Jejunium. num. 9.* cum alijs.

Datur etiam materiæ parvitas in anticipatione prandij, circa quam apud Dian. *p. 1. tract. 9. Resol. 7.* Authores variant: quidam reputant pro parva materia, si unâ horâ ante meridiem pranderetur: alij mediam, unde hi cum Religiosi ex privilegio possint anticipare per horam, concedunt hos licite prævenire horâ cum dimidia, at probabilius alij in anticipatione prandij non agnoscunt materiæ gravitatem, est enim mutatio solum accidentalis, aliàs non potuisset toties mutari in Ecclesia tempus prandendi: & ideo ex causa aliqua anticipans nec leviter peccat, ut si sit itinandum, aut hospes dimittendus, aut à meridiè concio dicenda.

* *

*

De secunda tabulæ præcepti quarti, quinti, & sexti parvitate materiæ.

741. **C**onvenit inter omnes in his tribus præceptis dari parvitatem, in quibus autem actionibus ea sit reperibilis, non patitur opus præsens, ne nimium excrescat. Potissimum difficultas circa eam est in sexto præcepto de delectatione venerea, in qua neganda est parvitas materiæ per 719.

De parvitate materiæ septimi præcepti Decalogi.

Indubitate istud præceptum patitur levitatem. Controversia est non parum intricata circa quantitatem, quantum non attingit gravitatem sufficientem pro furto mortali. Decidi non potest absolute, nisi prius resolvatur quæstio, utrum quantitas pro furto mortali sit absoluta, proinde sufficiens ad mortale cuicumque etiam opulentissimo Principi, aut Regi Sublata, vel vero sit respectiva ad conditiones personarum, & facultatum.

Opinio prima, negat ullam posse statui regulam universalem de necessaria quantitate ad mortale, quia ex innumeris circumstantijs, iisque variabilibus pendet gravitas, & parvitas, nam ubi est abundantia rerum, minoris emuntur, majoris vero, ubi est raritas: in pecunia est major, aut minor aestimatio, prout est ejus copia, & penuria: inde est, quod in loco pecunioso res uno floreno empta in loco, ubi est rara, quandoque comparetur paucis grossis. Plus ad mortale

tale requiritur, si furtum fiat diversis, quam si eodem: uti etiam si quis successive ab eodem accipiat, quam si simul: similiter in furtis uxoris, filiorum. Religiosorum ex rebus mariti, parentum, & Monasterij amplior quantitas est necessaria pro mortali, quam in furtis extraneorum.

Secunda, stat pro Regula universali, quia penes quemvis est jus certum, ac uniforme in bona fortunæ, famæ, & honoris, quod violatur per furta, detractiones, ac contumelias, ergo regula uniformis debet statui. Porro in ea assignanda multum discordant.

Ex Recentioribus assignant istam: illa quantitas sufficit, cujus ablatio dissolvit ex natura rei amicitiam humanam, levis vero est quantitas, quæ ex natura rei non dissolvit, sed duntaxat inducit aliqualem tepiditatem amicitia, sensum doloris, ac iræ facile sedandum: sicut secundum hos Doctores peccatum mortale est illud, quod dissolvit amicitiam cum Deo, veniale vero, quod non dissolvit. Tertia, asserit esse gravem materiam surripere valorem laboris diurni hominis mediocriter idonei, non desidis, nec etiam operarij summe industrij, hujus enim Labor superat pretium sufficiens ad mortale, sed cum labor pro diversitate temporis sit major, aut minor, nempe summus in æstate, minimus in hyeme, medius temporibus intermedijs, concedit hæc sententia, quod quantitas pro furto mortali sit divisibilis, nihilominus pretium valoris respondentis etiam labori diurno hyemali, esto sit minimum, adhuc tamen sit intra latitudinem materiae gravis, ita Mol. *D. 585. n. 1.*

Quarta Lug. *de Just. D. 16. S. 2. num. 26.* docet quantitatem illam sufficere, ac requiri necessario, ut sit furtum mortale, quæ nisi graviter prohiberetur magna incommoda sequerentur in humano convictu, hujus explicationem vide apud eundem.

Quinta, cum Lessio. Lugo cit. *num. 28.* putat sufficere unum aureum respectu omnium etiam Regis, ac prædivitis hominis, Sporer *p. 1. tract. 1. Præmiali. cap. 5. nu. 26.* assignat duos circiter aureos. Roderiquez vero in summa ponit valorem, qui excedit duos aureos.

Sexta, Haunoldi definentis quantitatem, quæ sufficit pro commoda sustentatione unius diei, qualis est illa, quæ nec est lauta, nec pauperum. Hanc secutus sum de jure, & justitia, à qua non multum differt Sporer cit. collocans gravitatem in summa, quæ sufficiat ad victum unius diei tali personæ, cui ablata est, quæ etiam novissime placuit P. Joanni Baptistæ Gormaz dicentis: quod unus coronatus ad victum Regis sit sufficiens. Hæc sunt potiores sententiæ de absoluta quantitate de furto gravi absque relatione particulari ad personas ditiores, vel pauperiores.

742. Alij volunt gravitatem materiae non absolutam, sed respectivam esse, id est, desumendam ex respectu ad personas, harumque facultates. Eas revocant ad tres, quatuorve classes.

Prima, est personarum illustrium, vel valde divitum, respectu horum est materia gravis aureus. Secunda, mediocriter divitum, relate ad hos statuunt circiter florenum, aut medium imperialem,

lem. Tertia, continet personas nec opulentas, nec pauperes, pro his statuunt mediū circiter florenū. Quarta, operariorum, his auferre mercedem laboris diurni est materia gravis, ad hanc classem referuntur mendici.

Hæc opinio pluribus ut probabilissima arridet, utpote nec nimis laxa, nec nimis stricta, estque in praxi tuta.

Notat Lessius si quis auferat alteri rem non magni pretij, hic autem exinde pateretur grave incommodum, peccatum quidem mortaliter non mortalitate furti defectu notabilis pretij, sed mortalitate injustæ damnificationis.

Ex his facile colligi potest, quam quantitas in materia furti censenda sit levis, videlicet illa, quæ minor est quantitate requisita ad mortale, sive sequaris sententias stantes pro quantitate absoluta, sive respectiva ad personas.

Adjicio tria. Primum, est non committi furtum ab eo, qui immiscet suo vino venali aquam dummodo non efficiat deterius vino quod alij vendunt (tale tamen vendi non potest ijs, qui emunt pro conservando, nam lymphatum facile corrumpitur) idem dic, si tritico valde bono admiscet alia grana, ut sic reducat ad æqualitatem cum aliorum tritico, Mendo *in Epitome opin. Verbo furtum. num. 2.* quia sic nulli infert injuriam, resque quas vendit, manent æque utiles ad usus humanos.

Secundum est, cum duplex fere quantitas major requiratur ad mortale furtum uxoris, ac filiorum, sequitur quantitatem minorem duplo in istorum furtis esse levem.

Tertium est, quod Filius pro Patre exercens mercaturam, aliudve negotium, possit petere justè mercedem quoad excessum, quo illa superat alimenta, & si pater nolit præstare, possit licitè clam accipere, Mendo. *num. 22.*

Adde ex eodem *num. 19.* non esse reum noxæ gravis furtive tollentem rem, quam dominus rogatus daret, quia non est invitus quoad substantiam, sed quoad modum, caute tamen hic procedendum, ne furtis via pandatur. Facilius locum habet in furtis uxorum, filiorum, quam cæterorum.

De levitate materia contra octavum præceptum Decalogi.

743. **T**Ria sunt bonorum genera inter se inæqualia, vita, fama, facultates, Vita est ordinis superioris, ac supremi, fama, & honor secundi, ac medij, facultates autem infimi. Honor est testificatio excellentiæ seu dignitatis alterius. Fama vero est clara cum laude notitia id est, communis opinio voce manifesta. Læditur fama de ractione in absentia, seu narratione criminis occulti veri, aut falsi.

Honoris læsio fit tripliciter; contumelia, dum quis verba falsa dehonoraantia in faciem profert; convitio dum vera objiciuntur, talia tamen, quæ dehonoraant e.g. vocando Judæum, licet sit ex sanguine tali: demum improprio, dum alteri in faciem oggeritur necessitas, egestas, ac beneficia in eum collata refricantur.

Quares primo, an detractio, contumelia

tumelia, convitium; ac improprium sint peccata mortalia, & quando, seu quamnam regula sit discernendi peccatum mortale à veniali, aut nullo contra præceptum octavum. Respondeo ad primum, cum communi apud Mendo *in Epit. opin. Verb. Honor. fama num. 6.* affirmative, dum his notabiliter læditur fama, aut honor, nisi dehonoriatio fiat correctionis gratiâ sine notabili excessu, qualis foret notabiliter injustè alterum contristando, pudorem, ac dolorem inferendo, sic enim nec Prælati, nec Domini subjectos possunt verbis contumeliosis afficere.

Respondeo ad secundum, cum Lugo. *de Just. D. 14. S. 4. à num. 49.* quoties relatio, aut objectio criminis, aut defectus consideratis circumstantijs; personæ, defectus, vel criminis narrati aut objecti, existimationisque, quam apud alios habet persona prudentis arbitrio censetur graviter nocere famæ, vel honori, toties detractio, contumelia, convitium aut improprium est peccatum mortale, veniale vero si graviter non nocet. Ex hac Regula.

Infero primo, posse esse detractio- nem mortalem in peccato veniali, ut si de Episcopo, aut viro Religioso gravi dicatur esse mendacem, id est, frequenter eum mentiri, aut quod virtutes fingat, Lugo. cit. Mendo *num. 13.* ex communi; ubi gravitas desumitur ex circumstantijs personæ, & existimationis, quam habet.

Infero secundo, posse detractio- nem esse levem de peccato mortali perso- næ id non reputantis pro indecoroso ut si de milite, aut de juvene profano narres eum

desiderare fœminas, aut cum his peccare, aut de milite glorioso, quod velit injuriam vindicare, cit. Lugo Mendo *num. 15.*

Infero tertio, esse levem materiam revelare vitia generalia, ut esse superbum, iracundum, avarum, ignarum & similia, quia hujusmodi loquendi modo non denotatur culpa gravis, sed inclinatio de se indifferens ad levem, aut gravem culpam, Mendo *num. 14.* Less. Azor.

744. Quæres secundò, an, ut sit mortalis injuria contra honorem aut famam, requiratur ut reddat infamem, aut ut alij sint præsentis, & quid si coram paucis discretis, ac taciturnis narres crimen occultum grave? Respondeo ad primum negativè, quia etsi non fiat infamis, attamen potest notabiliter lædi fama, aut honor, sicut potest esse furtum grave seu læsio notabilis in bonis fortunæ, quamvis læsus non evadat pauper.

Respondeo ad secundum, negativam videri sustinendam saltem in gravibus contumelijs, quæ videntur graviter afficere, etsi nullus alius sit præsens, ita Less. Mol. Filiuc.

Dixi *in contumelijs*, quia de verbis detractorijs plures aliter sentiunt.

Respondeo igitur ad tertium, esse duplicem sententiam: prior probabilius excusat à mortali, quia perinde se videtur habere, ac si nullus sciret, aut saltem non apparet notabilis infamatio, ita Cajet. 2. 2. *quest. 73. art. 2. dub. 1.* Dian. p. 3. *tract. 5. Miscell. Resol. 33.* Mendo *num. 18.* ex Navarra *lib. 2 de Restit. cap. 4. num. 333.* inclinât Less. *lib.*

lib. 2. dub. 11. limitans ut non procedat, si quis revelat Prælato, alijsve viro gravi, à quo dependet quia mallet quandoque pluribus crimen suum constare, quam Prælato, &c.

Esse mortale ut probabilius sustinui de *Jur. & Jusit.* à paritate judicij temerarij, quod omnes peccati mortalis] damnant in materia gravi, etsi nulli alteri pandat suum judicium. Neque dicas esse differentiam, quod per judicium temerarium falsum crimen appingatur proximo, at vero in detractioe crimen verum. Non inquam dicas, quia non minùs occultum crimen detegere est contra jus in famam, quam impositio falsi.

Ex priorè sententia sequitur quod probabiliter non sit mortale secreto inquirere crimen alterius, ut illud scias] seculo pravo fine, sed ex curiositate, Mendo *num. 24.*

745. Quares tertio utrum sit materia levis, si quis gravem sibi factam à certa persona injuriam aperiat alteri. Negativa est certa, si intendat damnum.

Dubium duntaxat est, si finis sit lenire dolorem, aut capere consilium adversus injuriantem. In quo dubio rursus negandum est, si pluribus reveletur, quam sit necesse ad consulendum sibi, aut ad mitigandum dolorem, ita Authores citandi pro affirmativa ad præsens dubium: nihilominus Joan. de la Cruz in *Directorio Confess. p. 8. dub. 27. q. 2. Art. 2. Conclus. 1.* liberat à mortali illum, qui secreto injuriatus non valens cohibere dolorem in publicas erumpat querimonias, quia nimis difficile est afflictionem dissimulare contra inclinationem naturalem.

R. P. Karch, Diss.

Respondeo probabiliter negative cum Mendo *num. 22.* Lug. de *Just. D. 14. num. 53.* quia habet jus, ut capiat Consilium, aut leniat afflictionem; quod exinde injurians infametur, non intendit injuriatus, sed per accidens se habet, sibi que injurians debet impurare.

Limito juxta tradita de *Jure & Jusit.* fore culpam lethalem si injuriantis infamatio notabiliter excederet solatium, aut Consilij commodum, quod passus injuriam acciperet ex revelatione, Haunold.

746. Quares quarto, an careat culpâ saltem gravi, si quis propalet, quantum est necesse, fictam paupertatem alicujus ut impediatur ab Eleemosyna relicta pro pauperibus. Idem est de dote pro pauperibus virginibus, si puella habeatur communiter pro incorrupta, tu vero non sti occultam corruptionem.

Respondeo ad primum affirmative, imò caret omni culpa, dum agitur de Eleemosyna notabili, quia ficta paupertas tunc multum nocet pauperibus, ergo ut impediatur, licitè detegitur dispensatori Eleemosynæ, si aliter damnum nequit averti; aliter inquam, quia si monitione fraternâ potest removeri, ea præmittenda est juxta præceptum Evangelicum: *si peccaverit in te &c.* Hujus tamen officio juxta *num. 742.* est noxa levis facta revelatio ficti pauperis unì, aut alteri Eleemosynæ Præfecto taciturno.

Respondeo ad secundum non posse occultam corruptionem Virginis manifestari, ut ea repellatur à dote. Ratio est, quia fundator dotis præsumitur reliquisse dotem pro Virginibus, quæ communiter judi-

Aaaa

judi-

judicantur tales, sed etsi quis occultè no-
verit corruptam, supponitur eam com-
muniter judicare esse Virginem, ergo hæc
habet jus rigorosum, ne impediatur à con-
secutione dotis: & ideo illam impediens
injuriam gravem contra justitiam faceret,
etsi uni duntaxat referret, penes quem est
executio dotationis.

747. Quæres quintò quispiam apud
multos habetur proviro docto, vel virtuoso
ultra meritum externorum indiciorum, id
est, ejusmodi existimationem non sibi
comparavit actibus externis, sed incitiã
non advertentium eam ipsi attribuit, an
sit peccatum de tali proferre sententiam
veram, sive judicium. Respondeo ne-
gative secluso affectu sinistro, quia cum
æstimatio talis non sit acquisita actibus
proprijs, non habet jus ad doctrinam, ac
probitatẽ tantam, ergo citra injuriã pru-
dens æstimator licitè de eo fert suum ju-
diciũ, ita Laym. Mol. D. 26. n. 5. ad-
dens hæc verba: *hoc admonui ad tollen-
dos scrupulos, quos viri timorati hæc
de re habere solent.*

Hinc tamen non licet inferre, quod
licitè possit detrahi famæ, quam quis fi-
ctè, ac mendacijs acquisivit publico bo-
no non noxiam, quia habet jus, ne sibi
tollatur bona æstimatio sui nulli nociva,
Mendo num. 20. ex Navar. Sor. oppo-
situm sentientibus de hypocritis mulier-
culis, ac similibus, horum enim fraudis
detectio est utilis publico bono.

Unde universaliter fas est prodere
simulationes eorum, quæ nisi indicentur,
vergunt in damnum publicum, sic licitè
manifestatur imperitiã Medici, Advocati,
Confessarij, Pharmacopolæ, &c. nempe,
si intendant tales exercere officium, quia

non habent jus ad famam cum periculo
nocendi graviter alijs: hæc causa cum
cesset, si non practicent, relatio erit
mortalis saltem contra Charitatem, imò
probabiliter etiam contra justitiam, quia
talis esto non habeat jus ut credatur posi-
tive bonus, habet tamen jus, ne æstime-
tur pro improbo.

Verum probabile etiam est non pec-
cari contra justitiam quamvis simulatio
nulli obsit, quia fraus, & mendacium
illi non debet patrocinari, patrocinare-
tur autem, si veritas non posset prodi de
tali nitentis alios decipere Rosmer de
*Actib. Human. folio mihi 82. ex Less.
Lib. 2. dub. 9, Bonac. de Restit. in par-
ticulari D. 2. q. 4 p. 8. quia ex hoc,
quod non sit necessitas revelandi imperi-
tiam, ut si aliã viã malum averti possit,
non sequitur te non posse habere jus in
famam alterius, sicut quamvis effugere
possis mortem contra vitæ aggressionem
tibi consulendo per fugam, potes tamen
sine injustitia occidere invasorem, aut
prodere crimen occultum accusatoris per
exceptionem, dum exceptio hæc est utilis
licitè possis impedire accusacionem viã mi-
tiore e.g. per acceptionem fori, Rosmer
folio 84. ex citaris.*

748. Quæres sextò an crimen ve-
rum in uno loco publicum referte in altero,
ubi est occultum, præsertim, si
nunquam eo notitia permeabit, sit mate-
ria levis. Respondeo primò non esse con-
tra justitiam, sive juste, sive injuste vera
crimina publicentur, quia jus ad famam
amissum est hoc ipso, quod sit publicum
publicitate sive facti, sive juris, nempe
per sententiam judicalem, Diana p. 3.
tr. 5. Resol. 17. ex Fagundez p. 2. lib. 5.

c. 3. num. 18. Less. lib. 2. dub. 13. Lug. num. 59. & maxime 68. cujus est lequens Regula universalis, quoties in aliqua urbe est ita publicum crimen, ut quibuscunque peregrinis eò venientibus licite narretur, toties etiam fas est alio scribere de eo crimine, si enim ex alio loco adveniendi licite narratur, etsi revertur sit ad patriam suam cum noticia criminis, cur nequeas eidem scribere, cum Epistola sit non aliud quam species humanæ locutionis,

Respondeo secundo probabiliter etiam non esse contra Charitatem, ita citati, quia quod non est contra justitiam, etiam non est contra Charitatem, dum fit ex urgente necessitate, est autem urgens necessitas, videlicet bonum publicum, cui valde expedit, ut publica crimina innotescant, ne immeriti honorentur ex ignorantia, aut promoveantur ibi, ubi ignoratur eorum demeritum, aliisque sint in exemplum ad similia non audenda.

Ex hoc capite videntur exculpabiles Historici libris suis hujusmodi crimina posteritati relinquentes, ita citati.

Nihilominus non est neganda probabilitas opinionis quæ asserit saepe graviter peccari contra Charitatem, præsertim, si divulgentur in locis, ad quæ nunquam penetrasset noticia, aut valde serò, quod enim tibi non vis fieri, alteri ne feceris Mendo num. 12. cit. Less. deobligans tamen à Restitutione damnorum quæ inde sequuntur sive in corpore, sive in bonis fortuna.

Dixi in quæstione *crimen verum*, nam crimen falsò impositum etsi evaserit publicum, est gravis injustitia id igno-

rantibus recensere, quia innocens retinet jus in famam.

Dixi secundo in responso primo *per sententiam*, nam ante sententiam, quamvis constet de crimine per confessionem Rei, aut depositionem testium, evulgare est grave peccatum contra justitiam, nisi populo post sit publicandum, quia ante sententiam non est notorium relatè ad populum, sed solum respectu judicis ita Laym. lib. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. num. 9. Lugo num. 72. Ex solutione præsentis quæstionis, oritur alia affinis.

749. Quæres septimò an crimen notorium in una domo, aut Monasterio, vel Collegio possit licite extra talem domum aut Monasterium recenseri, sicut dictum est de crimine absolute publico, ac Manifesto in aliqua civitate &c.

Dupliciter potest quæstio intelligi. Primò an possit narrari externis, sive laicis, sive Religiosis non ejusdem ordinis nec Monasterij. Secundò Religiosis ejusdem Ordinis in alijs Collegijs morantibus invicem unitis, sive Communicantibus, prout Communicant Religiosi, qui nunc in hoc, nunc in alio Monasterio sunt incolæ.

Respondeo non posse externis etiam Religiosis domus ejusdem, aut Monasterij non incolis, nec unitis narrari sine injustitia, quia familia unius domus, aut Monasterij facit communitatem separatam, habentem jus ad sua secreta servanda, sed hoc ipso, cæteris narrari non possunt non unitis sine injustitia, cit. Lug.

Respondeo secundo probabiliter sine gravi culpa saltem contra justitiam re-

referti posse Religioso incolæ alterius Monasterij uniti cum alijs modo dicto ex *data num. 746*. Regula: possum Religioso tali aliunde adventanti patefacere licet sit remeaturus ad suum Monasterium, ergo etiam possum calamo patefacere, monet tamen Rosmer *de Actib. Human. folio mihi 82*. facillime lædi Charitatem, & ideo cautela hic habenda, ne proximus exponatur famæ discrimini.

750. Quæres octavò an sit licita pro palatio delicti secreto tibi commissi, aut cujus violenter, vel fraude notitia est exorta, si pro palatio sit medium necessarium evadendi gravia tormenta, aut vitandi grave damnum proximi temporale, aut spirituale. Respondeo primò affirmativè ex fine avertendi damnum notabile proximi, sive hic sit ipse delicti Author, sive alius, quando secretum tibi innotuit viâ licitâ, quia tunc Author non potest esse invitatus rationabiliter *per num. 745*. nec est obligatio cum tanto dispendio servandi famam alterius.

Respondeo secundò in eodem casu licere tibi prodere ut effugas gravia tormenta à parvitate damni notabilis proximi, quod licitè avertis per revelationem secreti, ut proxime dictum. *Less. lib. 2. dub. 8. num. 55*.

Respondeo tertio cum eodem probabiliter licere, etsi injustè deveneris in notitiam contra alios, quia quod extorquendo secretum peccaveris contra justitiam, non sequitur te in tali necessitate non posse uti licitè notitiâ sic comparatâ, sicut fur equi, quamvis deliquerit contra justitiam, si tamen extrema eum premar necessitas, potest eo uti etiam cum jactura ejusdem. Conf. etiam per adversarios,

qui est stipulatus secretum, potest hoc revelare, ut declinet tormenta, ergo etiam per injuriam extorquens; debitor enim ex contractu est non minus debitor, quam sit debitor ex delicto, ita arguit cit. *Less. vide Lug. D. 14. à num. 100*. aliter circa hoc punctum sentientem ubi *num. 103*. admittit nostrum responsum, quando secreti Author me innocentem injustè vexat, siquidem vim vi repellere licet.

751. Quæres novò, an absque culpa saltem gravi queat Manifestari crimen proximi ex fine extollendi ejusdem penitentiam, itè an occulta peccata filiorum, aut familiarum liceat referre parentibus, aut patrifamilias, ac de eisdem uxor, ac maritus possint colloqui. Rosmer *fol. mihi 86*. excusat hæc à culpa gravi; primum quia emendationis causâ factâ relatio animus audientium non condemnat eum mortalis; secundum vero quod spectat ad parentes corrigere proles, & scire excessus suorum, ut obvietur corruptioni aliorum, & caveri mala, hinc idem *fol. 84*. ex doctrina *num. 745*. infert eum, qui scit aliquem esse furem licitè monere cohabitantes, ut sibi caveant.

Respondeo me in *Dissert. de Jure & Just.* concessisse secundum punctum questionis, illationem vero de fure limitasse, ut procedat in casu, quo monitio fraterna non prodesset, aut fieri non posset. Quod attinet revelationem criminis cum subsæcuta emendatione sive penitentia mihi cum Mendo *n. 35*. non placet, quia plus doloris sentiet Author delicti intelligens suam v.g. sodomiam fuisse detectam,

quam

quam capiet gaudij ex relata sua pœnitentia.

752. Quæres decimò, an sui infamatio in materia gravi sit libera à culpa mortali, & quid si quis falsum crimen sibi imponat, ut torturam declinet, uti quandoque faciunt rei. Item an infamans sui infamatorem de crimine verò excusabilis sit.

Respondeo primò sine causa justa se infamans probabiliter graviter delinquit, quia quisque suæ famæ curam habere debet, ex causa vero justa faciens non peccat, ut docet praxis in Religionibus se publicè accusantium de defectibus non scandalosis occultis.

Respondeo secundò etiam seclusà causà justà non esse mortale se infamare, nisi ex circumstantia fieret mortale, ut si cederet in infamiam familiæ, aut si sit persona publica, e. g. si quis proderet se fuisse Proditorem, Sicarium, &c. Ratio responsi est, quòd quisque sit Dominus suæ famæ, sicut bonorum temporalium, sed prodigere temporalia est solum veniale, nisi prodigalitas alijs graviter noceat, e. g. uxori, aut prolibus, ergo etiam prodigere famam non est mortale. Utrumque responsum ex Navar. Palud, Soto & alijs tradit Mendo n. 9.

Respondeo tertio cum eodem n. 11. post Sotum Sylvest. &c. peccare solum leviter imponentem sibi grave crimen ad evitandam torturam, nisi ut proxime est insinuatim impositio alijs sit noxia notabiliter. Ratio quia cum sit famæ Dominus, mendacium istud, e si sit in materia gravi, non superat levitatem culpæ.

753. Quæres undecimò an referre delicta quæ quis audivit ex alijs sine auxe-

si, aut confirmatione, nec nominet personam fide dignam, ex qua intellexit, sit materia levis: non nominet, inquam, quia hanc nominando peccari mortaliter farentur communiter cum Bonac. Less. Lug. &c. quia præbet prudens fundamentum credendi id esse verum.

Respondeo probabiliter affirmativè ex Sylvest. *verbo detractio q. 4. Dian. p. 3. tr. 5. Cajet. Tannero*, quia si quod damnum sequitur ex tali narratione in animis audientium, id non tamen est narrantis, quam culpa audientium temerè credentium, cum ex pura ejusmodi relatione se audivisse, & præsertim insinuando dubitationem, id est, dicendo se nescire, an sit id verum, non potest prudenter credi relatum.

Quid si de infamato in uno genere referas aliud crimen. Respondeo vel crimen, de quo infamis est connexum moraliter cum alio, vel non est connexum: si est connexum, non peccas graviter, ut si de ebrioso dicas ab eo non curari familiam, quod rixetur, aut publicus adulter scripserit litteras amatorias, aut de meretrice, quod neglexerit misfam, ut corporis usum exhiberet, quia parum, aut nihil sic nocetur. Econtrà est mortale infamare de crimine, cum quo non est nexus, ut si defornicatio publico asseras esse furem, aut adulterum, uti enim rectè monet Lug. *num. 58.* hac in re attendi debere, an damnum novum inde infamato sit oriturum, si ita, idque grave, peccatum est mortale, quale non effugis, si referas peccatum ejusdem generis iteratum ab eo, de quo constat, id fuisse semel commissum e. g. adulterium,

Aaaa 3.

quia

quia unum adulterium non habet mortalem connexionem cum alio.

An sine noxa mortifera recensere valens peccatum grave tacitâ personâ.

Respondeo affirmative, si ex circumstantijs deveniri nequit author ejus in notitiam, nec redundet infamia in alios. Hinc narrans de aliquo Religioso non nominato ex hoc, illove Monasterio, quod sit fornicatus, peccas mortaliter ob infamiam, quæ redundat in totum Monasterium, Laym. *lib. 3. tract. 3. p. 2. c. 3. n. 12.*

754. Pro reliquis nota primò, non esse nisi veniale, si quis audit detrahentem, quin cum reprehendat, aut ostendat displicentiam ex metu justo, vel ex negligentia, nisi audiens ex officio debeat corrigere, Mendo *num. 19. Dian. p. 2. tract. 17. Resol. 24.* cum quo confirmo ex *num. 742.* detrahens coram uno alterove taciturno probabiliter peccat duntaxat leviter, ergo audientes etiam non peccant, nisi venialiter etsi detrahenti non resistant.

Nota secundo, etsi quis graviter detrahat, si postmodum aliunde sit factum crimen publicum, cessat obligatio restituendi, quia est impossibilis reductio bonæ famæ Mendo *num. 36.* inde deducens, si illi, quibus detexisti crimen, fecerunt publicum, ipsis sit imputandum, eoque casu vix est possibilis coram toto populo revocatio.

Nota tertio, pœnitens morti vicinus nolens restituere famam etsi Confessario, alterive committat restitutionem faciendam post mortem suam, non est absolvendus, quia potens per se, aut alium, dum vivit reddere famam, & non

vult, actu est in peccato, Mendo *n. 40.* excipiens illum, cui non superest tempus faciendæ restitutionis, tunc enim debet committi alteri prudenti præsstituto.

755. Nota quarto, Confessarium pœnitentis moribundi, qui plurimis suâ vitâ famam abstulit, sive vera crimina occulta detegendo, sive calumniando, id est, falsum malitiosè imponendo, quin læsis satisfecerit, debere illum ita disponere, ut quantum fieri potest de præsentî reparet, sive damna temporalia si quæ inde secuta, sive famam, quibus potest, cum autem sit moraliter impossibile omnibus satisfacere ob absentiam multorum, non est melior modus, quam si moribundus curet vocari ad se plures viros prudentes, ac timoratos, coram quibus serio significet suas detractiones, calumnias, falsasque testificationes, seque in his mentitum fuisse cupereque ut hæc sua confessio innotescat universis, proinde se rogare præsentem ut patefaciant eisdem. Hæc notatio est ex Mendo *num. 41.* Laudantis Confessarium doctissimum, ex cujus consilio quidam infamator hoc modo pœnitentiam egit in facti contingentia. Addit Verb. articulus mortis *num. 9.* si opus videatur, id cum juramento infamans enuntiet.

Nota quinto, revelatio peccati mortalis occulti intra tempus breve promulgandi est solum venialis, quia modicè lædit famam, ita omnes.

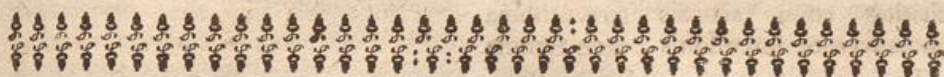
Nota sexto, gravitatem, & levitatem detractionis famæ defunctorum esse metiendam juxta regulam datam *num. 743.* de detractione famæ vivorum, Mendo *num. 23.* quia defuncti non exciderunt pos-

possessione bonæ de se opinionis, sed
cam retinent in hominum memoria;
cæteris tamen paribus Molina *tract.* 4.
D. 28. & Laym. apud Rosner *fol.* 73.
arbitrantur minus detrahendo peccari
contra defunctos, quam vivos, licet
utrisque gravis injuria inferri possit, si

injuria illata defunctis non redundet in
consanguineos, restitutio famæ si fiat illis
exhibitione suffragiorum, melius est,
quam aliâ ratione, per Gt. Mol.]

D. 44. nu. 3.

* * *

ARTICULUS VI.

De modis, quibus peccatum ex genere suo veniale transit in mortale.

756. **P**eccatum veniale est triplex: ex
genere suo, ex imperfectione
actus advertentiæ, aut
consensûs, aut ex conscientia erronea,
& ex parvitate materiæ juxta præmissâ à
num. 711. Hic agimus de veniali ex
genere suo, quod nimirum tale est vi sui
objecti, cujus levis prohibitio sufficit ad
ad arcendam ejus culpam, ac damna,
quæ sequerentur, si nec leviter essent
prohibita, ut vanæ cogitationes, verba
otiosa, mendacia jocosa, vel officiosa
conformiter dictis n. 698.

Juxta regulam universalem Laym.
lib. 1. *tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 5. ex Less.
omnis excessus, vel defectus in passioni-
bus animi de se indifferentibus, usuque re-
rum de se indifferentium, aut licitarum
per se loquendo venialis est; quo spe-
ctant excessus non enormes in cibo, po-
tu, usu matrimonij, ornatu vestium,
appetitu divitiarum, honoris, laudis,

recreationis, voluptatis licitæ, in tristi-
tia, timore &c. quia in his mediocrita-
tem attingere est difficile.

Querunt Theologi an peccatum ex
genere veniale sit proprie offensâ DEL.
Communis affirmat cum Vasq. 3. p. D. 3.
cap. 2. Respondeo melius negari cum
Soarez *in* 3. p. tom. 1. D. 4. S. 11. quia
quod non opponitur directè gratiæ habi-
tuali, non est offensâ DEI, sed veniale
ex genere non opponitur directè gratiæ
habituali, ergo &c. Major est S. Th.
3. p. *quest.* 86. *art.* 2. *in Corp. ex hoc*
inquit dicitur quis offensus alteri,
quod eum repellat à sua gratia: &
quest. 7. *de malo art.* 2. *ad* 10. *pecca-*
tum veniale, cum non importet aver-
sionem à DEO, non habet rationem
offensæ.

Dum S. Jacobus *cap.* 3. dicit: *in*
multis offendimus omnes, late sumitur
offensâ, ac improprie pro culpa, seu
mali-